

VEGYESEK.

† **Czögler Alajos.** F. é. november 24-dikén kísértük végső útjára *Czögler Alajost*, tanításügyi és tudományos irodalmunk egyik leg buzgóbb és legtermékenyebb munkását, kit életének 40-dik, tanárkodásának 20-dik évében ragadott ki körünkből a halál. Czögler Mohácson született s a pécsi és budapesti II. kerületi reáliskolában végezte középiskolai, majd pedig 1871-től 1874-ig műegyetemünkön matematikai és physikai felsőbb tanulmányait. Az 1874/5-diki iskolai évben kezdte meg tanári működését a szegedi reáliskolánál, a melynél 17 évet töltött, s a melytől az 1891/2-diki iskolai év kezdetén a budapesti VI. kerületi reáliskolához helyezték át.

Czögler irodalmi munkálkodását az alaposság jellemzi. Mihelyt tanulmányaiban valahol hézagot vett észre, azonnal hangyaszorgalommal fogott hozzá a hiányzó ismeretek megszerzéséhez. Tanári pályájának mindjárt az elején hozzálatott a latinnyelv tanulásához, mert korán megérezte, hogy tudományos munkálkodásában igen hátráltatná a klasszikus tanulmányok hiánya. Mikor *«Természettan a középiskolák felsőbb osztályai számára»* című kézikönyvének egyik bírálója szemére hánytta, hogy mellőzi az abszolút mértékrendszert s nem fejezi ki pontosan az elektromotoros erő fogalmát, azonnal belemélyedt a physikai egységek és az elektromotoros erő tüzetes tanulmányozásába. E tanulmányainak eredménye a Lipcsében megjelent *«Dimensionen und absolute Maasse der physikalischen Grössen»* című munkája s a Praktische Physik-ben közzétett *«Elektromotorische Kraft und Potential»* című értekezése. Bár a német irodalom a physikai egységekről szóló munkákban egyáltalában nem szegény, mégis Czögler *«Dimensionen und absolute Maasse»* című munkája alaposságával s praktikus irányával az összes tudományos körök tetszését megnyerte s a szakfolyóiratok mindannyian a legnagyobb dicsérettel emlékeztek meg róla. Az itt kivívott sikert a mi tudományos köreink is méltányolták s a természettudományi társulat megbízásából megírta *«Physikai egységek»* című munkáját, mely még tökéletesebb a hasonló irányú német munkánál s a physikai alapfogalmak pontos kifejtésével bizonyára nagy hatással lesz középiskoláinkban a physika tanítására. Czögler legnagyobb munkája: *«A physika története életrajzokban»*, melyet a természettudományi társulat megjutalmazott, s a mely a természettudományi társulat könyvkiadó-vállalatában 1882-ben látott napvilágot. Igaz, hogy Czögler itt Arago gyönyörű életrajzeit választotta mintaképül, de hisz épen ez Czöglernek a legnagyobb érdeme, hogy fölismerte a klasszikus mintaképet.

Helyes pædagogiai érzéke legszebben a tanáregyesület közlönyében s a német folyóiratokban megjelent «*A physikai oktatás sikerességének legfőbb akadályjai*», «*Astronomiai kirándulások*» «*A gymnasiumi muzeumok kérdéséhez*», «*Az abszolút mértékek rendszere a középiskolában*», «*Nochmals das Experiment im phys. Unterricht*» stb. című értekezéseiben, a közoktatás tanácsa számára írt kritikáiban s «*Természet-tan*» című kézikönyvében tükröződik vissza. Czögler világosan látja, hogy a physika roppant anyagával a középiskola csak akkor fog sikerrel megküzdhetni, ha a matematikus a physikusnak segítségére siet, azaz ha a physika nagy számú algebrai és geometriai természetű deductióinak a tanítását a matematikus vállalja magára.

Mi, fővárosiak, szeretetreméltóságát csak azóta ismertük meg, a mióta közénk került. Láttuk higgadt gondolkozását, éreztük magatartásának őszinteségét, bámultuk mélyreható szakkészültségét és az önfeláldozásig menő szorgalmát. Hisz régen érzi már a sorvasztó betegséget s mégis megtanul olaszul, hogy elkészíthesse az olasz Roiti után az első tudományos magyar physikát. Sajnos, hogy csupán az első kötetnek a kézírata maradt ránk s nem tudjuk, akad-e majd valaki, a ki a félig kész munkát Czögler lekiismeretességével fogja befejezni.

Szolgáljon kötelességérzete és önzetlensége mindnyájunknak példaképül! Áldás emlékére!

— **Nemzeti Iskola.** Ily czimen új tanügyi lap indult meg decz. 1-jén *Benedek Elek* szerkesztésében, ki egyúttal a lapnak tulajdonosa is. *Beköszöntőjében* elmondja, hogy egy minden irányban független, bátor, szókimondó ujságot akar a tanárok és a tanítók kezébe adni, mely alkalmas legyen az eddig sajnosan nélkülözött *tanügyi közvélemény* megteremtésére, s összekötő kapocs legyen a tanügy emberei s a napi sajtó, és ezáltal a nagy közönség közt. *A mi nálunk hiányzik* czimen *Dr. Jancsó Benedek* épen az említett egészséges tanügyi közvélemény hiányát tárgyalja s e hiány pótlását a *Nemzeti Iskolától* várja. *Huszonöt év után* czimen *Földes Géza* az 1868. 38. törvényezik 25 éves jubilaumát ünnepli s a jövőre vonatkozó kívánságokat sorolja fel. *A miniszter marad* cz. a. B. E. örömét fejezi ki a fölött, hogy gr. Csáky megmarad a helyén, mert így reményünk lehet szép ígéreteinek valósulására. Következnek: *Mi újság? Tanügyi folyóiratok, könyvpiac* cz. rovatok. A tárczában egy *Nemzeti Iskola* című költeményt olvasunk *Palágyi Lajostól* s *Az óra* cz. a. egy iskolai életből vett képet *Gaál Mózes* eleven tollából. — Üdvözljük a szép törekvéssel megindult új vállalatot és sikerben gazdag jövőt kívánunk neki.

Jubilaris közgyűlés. A marostordamegyei általános tanítótestület múlt hó 10-ikén Marosvásárhelyt tartotta *Lakatos Sámuel* tanár elnökelete alatt XVI. évi rendes közgyűlését, melynek különösebb érdeket adott az, hogy a testület nagy ovációkkal ünnepelte *Deák Lajos* kir. tanfelügyelőnek ez állásában eltöltött tevékeny működése 10-dik évfordulóját. Örömmel jegyezzük föl, hogy a jubilaris közgyűlést megelőzőleg próbatanítás tartatott egyik népiskola IV. osztályában a földrajzból, melyet közös értekezleten tanulságos eszmecsere kíséretében bírált meg a kiküldött bizottság.

— **Pædagogus Leiter Jakab** avagy milyen tanügyi rovatvezetők is vannak. Annak bizonyosságául, hogy polit. napilapjaink mily érdeklődéssel és szakavatottsággal kísérik a tanügyi eseményeket, álljanak itt a közelmúltból a következő tanulságos adatok. A *Budapesti Közlöny* okt. 13. számában közölte részletesen s kerületenként pontokba foglalva a felekezeti középiskolákhoz kiküldött miniszteri iskolalátogatókat. A budapesti napilapok (az *Egyetértés* s a *Nemzet* kivételével) beérték azzal, hogy e közleménynek csak *első*, a dunamelléki ev. ref. egyházkerületre vonatkozó pontját vették át. De ezt is hogyan? A *Fővárosi Lapok* (okt. 13.) ezt írja: «Dr. Hóman Ottó *szegedi* kir. tankerületi főigazgató; a *Budapesti Hírlap* (okt. 13.): «Hóman Ottó dr. *szegedi* kir. tanfelügyelőt» és «Erődi Béla dr. budapesti kir. tanfelügyelőt» ír, de Spittkó Lajos dr-t meghagyja főigazgatónak, sőt a *dr*-on felül még egy *t*-vel is megajándékozza. Legkövetkezetesebb a *Pesti Napló*, mely okt. 14-iki számának «Közütatás» cz. rovatában, valamennyi főigazgatót tanfelügyelővé minősíti. De úgy látszik kissé elszégyelte magát avagy talán megfélekezett róla, mert okt. 17-iki számának «Közütatás» rovatában újból s egész terjedelmében közli az iskolalátogatók névsorát. A közölt mulatságos felületességeknek úgy sejtem a *Magyar Újság* okt. 13-iki számának hiányos közleménye volt az oka — kiállózás révén.

Mikor e sorokat leírtam, jutott elém a *Pesti Hírlap* okt. 19. száma, mely «Főgymnasium Zala-Egerszegén» cz. közleményében egy új kultusminiszteri tanácsost — Klamarik *Sándort* fedez fel. Méltó felháborodásra készültem már, midőn a Rajner tanári Névkönyvében m. p. duplán felfedeztem a dr. Hómann (6. és 162. l.) és dr. Náthafalussy (6. és 171. l.) főigazgatókat és az Orsz. Középisk. Tanáregyesületi Közlöny tavalyi évfolyamának 373. lapján a következő tanári pályázatot: «A beregszászi állami alreáliskolában a történelmet és földrajzot s a német nyelvet is tanítani képeseknek.»

Egy régi jó magyar közmondás azt tartja «Két ,hamar‘ nem jó, hamar inni és hamar itélni»; nyilvánvaló, hogy ennek bővített modern

kiadásához egy harmadik is szegődnék: a hamar írni. — A ki pedig úgy vélekednék, hogy be jó annak, a ki még ilyenekre is ráér, annak azt felelem, hogy elébb a forgács aztán a szekrény, s nincsen hal szálla nélkül. Egyébiránt én is reméllem, hogy a közölt apróságok sem a Millennium megünneplését sem az egységes iskola létesítését lényegesen hátráltatni nem fogják. (kf.)

— **Nemzeti Népoktatás.** Ily czímen új pædagogiai havi folyóirat indult meg a múlt hónapban Pozsonyban *dr. Pechány Adolf* szerkesztésében 4 korona évi előfizetési ár mellett. A tanítók pædagogiai továbbképzésére törekedve e folyóirat csak azokat a kérdéseket szándékozik tárgyalni, melyek a pædagiával szoros kapcsolatban vannak. Lehetőleg bőven fogja ismertetni a külföldi pædagogiai irodalmat. «Pædagogiai Szemle» cz. rovatában kimerítő ismertetéseket fog közölni a külföldi pæd. lapokban megjelent cikkekről és a külföld pæd. mozgalmairól; különös figyelemre fogja méltatni az iskola nemzeti hivatását és ismertetni fogja a magyar pæd. sajtóban kifejtett szakvéleményeket. Az első szám a következő tartalommal jelent meg: *Nemzeti népoktatás Plachy Bertalantól; Nyílt levél a szerkesztőhöz Dr. Kmety Károlytól; A magyar nyelv tanításáról nem magyar anyanyelvű gyermekek közt, kül. tekintettel Pozsony város kath. népiskoláira Riszpler Rezsőtől; A gyermek szellemi élete Dr. Pechány Adolfól; Pædagogiai Szemle* stb. Sok sikert kívánunk.

— **Szakrajztanfolyam iparos segédek számára.** A debreczeni állami főreáliskolában e tanintézet tanárainak közreműködésével (a szükséghez képest más tanerők bevonásával is) iparos segédek számára szakrajztanfolyamot rendeznek. E tanfolyam módot akar nyújtani az iparos segédeknek oly szakbeli jártasság szerzésére, mely őket egyrészt tervezésre és mintázásra, tervrajz leolvasására és kivitelére, vázlatok megértésére és kiegészítésére, másrészt pedig arra képesíti, hogy az ipar önálló folytatásában előforduló könnyebb irodai munkákat elláthassák. A szaktanácskozmány már megállapította a szervezetet, melyet megerősítés végett a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz fognak terjeszteni. A tanfolyam létre jötté körül főkép *Eötvös Károly Lajos* királyi tanfelügyelő buzgólkodik.